

Confirmació dels divisors d'argent de Roses

GABRIEL VILLARONGA*

La dracma de Roses, amb el seu magnífic art, ha presidit sempre el conjunt de les emissions gregues de la costa catalana. Es tractava, però, d'un tipus gairebé únic, amb algunes variants i només acompanyat dels singulars calcs de bronze, de tipologia i mides properes a una de les varietats de la unitat d'argent. Sorprenia una mica, però, la manca de divisors d'argent, tan abundants i variats, en canvi, tant a Empúries com a la també propera colònia grega de Massàlia. Fins i tot s'havia especulat amb la possibilitat que alguns dels divisors anònims atribuïts a Empúries poguessin haver estat, en realitat, de la colònia ròdia.

A poc a poc, els divisors de Roses s'han anat obrint pas. Un tipus amb la rosa de perfil ja s'hi havia atribuït cautelament, però es tractava d'un exemplar únic.¹ Després van anar apareixent altres divisors amb la rosa vista per sota, igual que en algunes de les dracmes i les seves troballes que s'anaven produint a la zona empordanesa. Tots els tipus de les dues varietats duïen, d'altra banda, a l'anvers un bust mirant a la dreta. Finalment, l'atribució dels dos grups de tipus a Roses es va fer evident. En un recent article, Leandre Villaronga ho donava ja per un fet, alhora que presentava una varietat inèdita amb bust a l'esquerra i amb un signe en el camp que semblava una o oberta i que feia pensar en la possibilitat que fos la RO grega o potser la O.² Es tracta del número 8 d'aquest article, que va ésser inclòs després en el llibre de Villaronga-Benages amb el número 130.³

Darrerament ens ha arribat la notícia de dos nous exemplars de divisors de Roses, un de completament inèdit i l'altre ja conegut. Tots dos ajuden, però, a acabar de confirmar les hipòtesis fins ara plantejades.

* Investigador numismàtic, Membre de la SCEN.

1. L. VILLARONGA, «Posibles divisors de la dracma de Rhode», *Gaceta Numismática*, 124, Barcelona, 1997, p. 17-19. Publicat també en el volum II de l'*Obra numismàtica esparsa*. Tots aquests divisors varen ésser inclosos a la monografia del mateix autor, *Les monedes de plata d'Emporion, Rhode i les seves imitacions*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona, 2002, esp. p. 62.

2. L. VILLARONGA, «Els divisors de Rhode», *Acta Numismática*, 40, Barcelona, 2010, p. 17-19.

3. L. VILLARONGA - J. Benages, *Ancient Coinage in the Iberian Peninsula/Les monedes de l'Edat Antiga a la Península Ibèrica*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona, 2011.

El primer respon a la descripció següent:

Divisor d'argent.

a/ Cap femení a la dreta. Darrere el cap la lletra grega RO i davant la lletra O.

r/ Rosa de cinc sèpals vista per sota.

Pes: 0,75 g

Ø = 9,62 / 9,02 mm

Inèdit

Aquest tipus té moltes semblances amb la peça abans esmentada (núm. 8), tant en el tipus de bust com en la forma com espinosa dels sèpals del revers. El bust de l'anvers, però, apareix mirant a la dreta, com en la majoria dels divisors fins ara coneguts de Roses. La qüestió més important, però, és l'existència als costats de l'efigie de les lletres RO i O, que donen la lectura R-O, és a dir, les dues primeres lletres de la llegenda al·lusiva a RO(DETON), és a dir, a Roses de l'Empordà, de la mateixa manera que en molts dels divisors d'Empúries trobem les lletres E-M, que fan referència a EM(PORITON). És molt probable que l'altre exemplar amb lletra abans esmentat (núm. 8) fos de característiques similars, però que l'encunyació descentrada de la peça no permetés de fer-ne la lectura completa.

La lectura en aquesta moneda de les dues lletres gregues R i O i el fet que hagi estat descoberta a la comarca de l'Empordà refermen, doncs, encara més, l'atribució d'aquests divisors a les emissions de Rhode. Creiem també, seguint el mateix criteri de Leandre Villaronga que es basava en elements de tipus estilístic tant d'anvers com de revers, que aquesta emissió ha de pertànyer a les últimes encunyacions de divisors de Rhode, que cal situar al segle III aC.

L'altre divisor és un segon exemplar del divisor amb rosa de perfil al revers, classificada amb el número 9 en l'article citat i amb el número 131 en l'obra de Villaronga-Benages esmentada abans. Respon a la descripció següent:

Divisor d'argent

a/ Cap femení a la dreta, de bon estil.

r/ Rosa vista de costat, amb tres pètals visibles.

Pes: 0,15 g (desgast) Ø = 8 / 6 mm Vill.-9; Vill./Ben.-131

Atès que l'altre exemplar publicat pesa 0,29 g i en vista del seu bon estil, podríem considerar aquesta moneda com una meitat del divisor de Rhode anepígraf, Vill.- 1 a 7 i Vill./Ben.- 128 i 129 de les obres abans esmentades.

Del primer divisor, l'aportació important és la seva llegenda RO, i del segon el fet que es tracti d'un segon exemplar que, per les informacions que tenim, ha estat trobat també a l'Empordà. Tots dos, doncs, serveixen per a confirmar l'atribució a Roses de les dues sèries de peces.